

Παρουσίαση ρόλου και έργου των Διαρκών Επιτροπών Καταλογογράφησης στο πλαίσιο του ΣΚΕΑΒ

Γιώργος Χριστοδούλου
Βιβλιοθηκονόμος - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Εργαστηριακός Συνεργάτης - Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας, Α.Τ.Ε.Ι.Θ.

Εισαγωγή

Ο κύριος στόχος της σημερινής μας συνάντησης είναι να αποτελέσει την αρχή μίας ουσιαστικής συνεργασίας, στα πλαίσια του Συλλογικού Καταλόγου, να βάλουμε τις βάσεις της μεταξύ μας επικοινωνίας και να συντονίσουμε δράσεις στα πλαίσια μίας κοινής καταλογογραφικής πρακτικής που θα προσπαθήσουμε να ακολουθήσουμε από δω και στο εξής.

Η συζητήσεις με τις επιτροπές που θα ακολουθήσουν επιθυμούν να αποτελέσουν την απαρχή αυτής της συνεργασίας και να θέσουν τις βάσεις του προβληματισμού για την εξεύρεση της μορφής και του πλαισίου λειτουργίας που πρόκειται να πάρει αυτή η συνεργασία, ώστε να γίνει ωφέλιμη για όλους μας.

Οι Διαρκείς Επιτροπές έχουν κάνει κάποια προπαρασκευαστική εργασία, έχουν εντοπίσει συχνά επαναλαμβανόμενα λάθη, όπως θα δείτε και παρακάτω, έχουν συζητήσει διάφορα σενάρια εργασίας και βέλτιστων πρακτικών αλλά και τη δημιουργία ενός Εθνικού Αρχείου Καθιερώσεων. Σήμερα, θέλουμε να μοιραστούμε μαζί σας αυτές τις σκέψεις ώστε να μπορέσουμε να διαμορφώσουμε από κοινού κάποιες κατευθυντήριες γραμμές και τρόπους καταλογογραφικής συνεργασίας.

Η δουλειά που μπορέσαμε να κάνουμε ήταν δειγματοληπτική. Στη συνέχεια θα πρέπει να εξετάσουμε την προοπτική μίας συστηματικής μελέτης από συναδέλφους που θα εργαστούν για ένα διάστημα αποκλειστικά με αυτά τα αντικείμενα.

Στα διάφορα συμπεράσματα φτάσαμε μελετώντας: α) τα προβλήματα εφαρμογής του ΣΚ, β) τις εγγραφές που προέκυψαν από τις συγχωνεύσεις, και γ) χαρτογραφώντας την υπάρχουσα κατάσταση των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Τα σενάρια εργασίας για ένα μοντέλου συνεργατικής καταλογογράφησης ήταν αναπόφευκτο να αναδυθούν. Διότι τελικά, αυτή η χρόνια και πολυπόθητη, απ' όλη τη βιβλιοθηκονομική κοινότητα, συνεργασία είναι τελικά το ζητούμενο. Ο Συλλογικός Κατάλογος αποτελεί ένα εργαλείο, ή ένα μέσο αν θέλετε, και οι διαρκείς επιτροπές ένα αρχικό σχήμα για την διαμόρφωση και ανάπτυξη του συνεργατικού μοντέλου.

Οι εισηγήσεις μου, λοιπόν, που αφορούν στην παρουσίαση των Διαρκών Επιτροπών αλλά και στη συνέχεια τη Συνεργατική Καταλογογράφηση δεν θα μπορούσαν να είναι ξεχωριστές.

Κάποιες υποθέσεις εργασίας ή σενάρια για τις επιτροπές

Αρχικά, θα πρέπει να διευκρινίσουμε ότι: οι Διαρκείς Επιτροπές, όπως τις ονομάζουμε, Καταλογογράφησης και Θεμάτων, πιστεύουμε ότι θα πρέπει να είναι διαρκείς. Τα μέλη όμως που τις απαρτίζουν δεν σημαίνει ότι θα παραμένουν μόνιμα σ' αυτές. Η σύνθεση των συναδέλφων πρέπει να ανανεώνεται. Μια αρχική πρότασή για τη σύνθεση των επιτροπών είναι η εξής: στις επιτροπές να υπάρχει σταθερά εκπρόσωπος της Εθνικής Βιβλιοθήκης καθώς και εκπρόσωπος ενός μεγάλου Πανεπιστημίου (σε βιβλιογραφικές εγγραφές). Τα υπόλοιπα μέλη μπορούν να είναι συνάδελφοι από ακαδημαϊκά ιδρύματα που θα εναλλάσσονται. Το παράδειγμα μας το δίνει το PCC (Program for Cooperative Cataloging,), όπου στην επιτροπή του συμμετέχει σταθερά η Βιβλιοθήκη του Κοργέσου και η OCLC. Ο τρόπος επιλογής ή εκλογής, η διάρκεια της θητείας κ.λπ. είναι ζητήματα που θα καθοριστούν μετά από συζήτηση μεταξύ των βιβλιοθηκών και απόφαση της Διοικούσας Επιτροπής της Οριζόντιας Δράσης.

Το πλαίσιο λειτουργίας των επιτροπών μέσα στο Μοντέλο Συνεργασίας

Σε άρθρο του Συντονιστή του Συλλογικού Καταλόγου Φ. Τσιμπόγλου, το πλαίσιο λειτουργίας των επιτροπών περιγράφεται ως εξής:

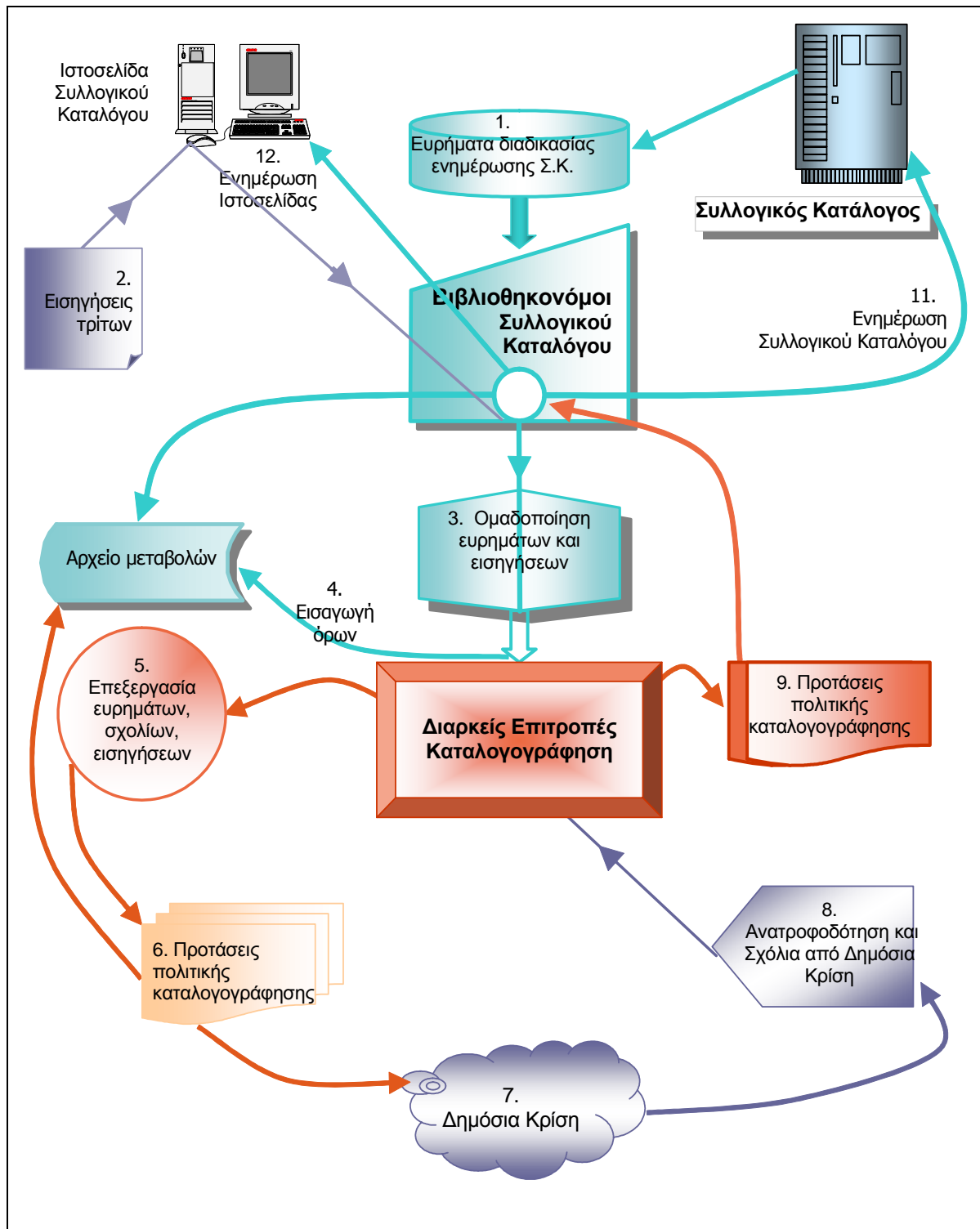
«Η σύνθεση των Διαρκών Επιτροπών ορίστηκε από την Διοίκηση τις Κοινοπραξίας με προτάσεις των βιβλιοθηκών-μελών. Οι Επιτροπές συγκροτήθηκαν από έμπειρους καταλογογράφους που προέρχονται από όλο το φάσμα των βιβλιοθηκών και τις εκπαίδευσης, αλλά δεν εκπροσωπούν τους φορείς. Ex officio συμμετέχουν καταλογογράφοι της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος (ΕΒΕ), για την εναρμόνιση της πολιτικής με την ακολουθούμενη από τη ΕΒΕ. Τα μέλη κάθε Επιτροπής συναντώνται σε τακτά διαστήματα. Μεταξύ των συνεδριάσεων επικοινωνούν με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο μέσω σχετικής εφαρμογής στην ιστοσελίδα του Συλλογικού Καταλόγου.

Τα μέλη των Επιτροπών εισηγούνται θέματα, αλλά τροφοδοτούνται και από δύο ακόμη πηγές (βλέπε 126Ησχήμα 4, σημεία 1-3):

1. Τα εκάστοτε ευρήματα που εντοπίζονται από τους βιβλιοθηκονόμους του Συλλογικού Καταλόγου, τα οποία ομαδοποιούνται και αποστέλλονται στα μέλη των Διαρκών Επιτροπών.
2. Τα μηνύματα με παρατηρήσεις, σχόλια, κρίσεις, εισηγήσεις χρηστών μέσω τις ιστοσελίδας του Συλλογικού Καταλόγου, τα οποία συγκεντρώνονται, ομαδοποιούνται, κατά το δυνατόν, και προωθούνται στις Επιτροπές από τις βιβλιοθηκονόμους του Συλλογικού Καταλόγου.

Μετά την επεξεργασία των εντοπιζόμενων προβλημάτων, ετοιμάζονται προτάσεις, οι οποίες αποστέλλονται τους βιβλιοθηκονόμους του Συλλογικού Καταλόγου, εισάγονται στην ειδική βάση δεδομένων Αρχείο Μεταβολών, όπου ταυτοποιούνται, αριθμούνται και προωθούνται για δημόσια κρίση (127Ησχήμα 4, σημεία 4-7). Μετά την παρέλευση ενός εύλογου διαστήματος, οι βιβλιοθηκονόμοι του Συλλογικού Καταλόγου ομαδοποιούν τα αποτελέσματα των δημόσιων κρίσεων που καταγράφονται και συγκεντρώνονται στο σύστημα επικοινωνίας του Ιστότοπου του Συλλογικού Καταλόγου και τα προωθούν τις Διαρκείς Επιτροπές. Με βάση τα αποτελέσματα τις δημόσιας κρίσης, οι Διαρκείς Επιτροπές αποφασίζουν τις τελικές εισηγήσεις που αφορούν την εφαρμοστέα ενιαία πολιτική καταλογογράφησης (128Ησχήμα 4, σημείο 8). Στις περιπτώσεις που δεν υπάρχουν σχόλια οι προτεινόμενοι όροι ή πολιτικές καθιερώνονται. Οι προσαρμογές στο Συλλογικό Κατάλογο γίνονται από τις βιβλιοθηκονόμους τις κεντρικής ομάδας, οι οποίοι ενημερώνουν την ειδική βάση δεδομένων του Αρχείου Μεταβολών και τις ιστοσελίδες του Συλλογικού Καταλόγου (βλέπε σχήμα 4, σημεία 9-12).

Η δραστηριοποίηση στο πεδίο αυτό θα μπορούσε σε μια δεύτερη φάση να μετεξελιχθεί σε «οιονεί» κεντρική καταλογογράφηση (του τύπου master catalogue) κατά το πρότυπο των OCLC, PICA κλπ. αφού εξασφαλιστεί η συστηματική συμβολή τις ΕΒΕ και ο Συλλογικός Κατάλογος ενημερώνεται άμεσα για τις νέες εγγραφές κάθε βιβλιοθήκης μέλους.»

Η δουλειά των επιτροπών

Συνοψίζοντας, δουλειά των επιτροπών είναι:

Όχι να ασχοληθούν μόνο περιπτωσιολογικά με λάθη που εμφανίζονται, και κατ' εξακολούθηση γίνονται, αλλά να οργανώσουν εκείνο το μηχανισμό που απαιτείται ώστε να λειτουργήσει ένα μοντέλο συνεργασίας.

Ειδικότερα:

Η *Επιτροπή Καταλογογράφησης* ασχολείται με τον εντοπισμό, την καταγραφή και ομαδοποίηση των διαφορετικών ή λανθασμένων τρόπων ερμηνείας και εφαρμογής των κανόνων περιγραφικής καταλογογράφησης από τις βιβλιοθήκες-μέλη του ΣΚΕΑΒ. Τελική, επιδίωξη της Επιτροπής είναι να διερευνήσει τρόπους και διαδικασίες συνεργασίας σε θέματα περιγραφικής καταλογογράφησης μεταξύ του ειδικευμένου προσωπικού των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και να καταλήξει κάποια στιγμή στο μέλλον, σε μια μορφή Rules Interpretation για τον ΣΚΕΑΒ, που θα εκπορεύεται από όλες τις ελληνικές βιβλιοθήκες και θα τυγχάνει γενικής αποδοχής

Αρχικές Ενέργειες της Επιτροπής Καταλογογράφησης:

Εξαντλητική λίστα περιπτώσεων, συνοδευόμενης από παραδείγματα, όπου ορίζεται η «επίσημη» πολιτική περιγραφικής καταλογογράφησης για την κάθε περίπτωση. Ο εντοπισμός των υπευθύνων βιβλιοθηκονόμων που ασχολούνται κυρίως με την περιγραφική καταλογογράφηση στις κατά τόπους βιβλιοθήκες-μέλη του ΣΚΕΑΒ Αποστολή ερωτηματολογίου στις 37 βιβλιοθήκες-μέλη (απάντησε το 48,6%) (Τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου θα σας παρουσιαστούν στη συνέχεια)

Η *Επιτροπή Θεμάτων* ασχολείται, αρχικά, με την ομογενοποίηση των θεματικών επικεφαλίδων (subjects).

αλλά στην πορεία θα πρέπει να τεθεί και το ενδεχόμενο της συνακόλουθης δουλειάς για τη δημιουργία Καθιερωμένων Αρχείων Ονομάτων και Σειρών.

Αρχικές Ενέργειες της Θεματικής Επιτροπής:

Αρχικά θεωρήθηκε σκόπιμο να καταγράψουμε την κατάσταση σήμερα. Ζητήθηκε έτσι επικοινωνία με του υπεύθυνους των τμημάτων καταλογογράφησης κάθε βιβλιοθήκης. Ήδη στάλθηκε ένα ερωτηματολόγιο και θα ακολουθήσουν κι άλλα. Τα σημεία που αρχικά διερευνήθηκαν είναι τα ακόλουθα.

- Ποια Αρχεία καθιερωμένα έχουμε ή συμβουλευόμαστε
- Πως κάνουμε την προσαρμογή των θεμάτων στα ελληνικά
- Ποια Πρότυπα χρησιμοποιούν οι βιβλιοθηκονόμοι;

Παράλληλα παρατηρήσαμε Συχνά Λάθη – και σε συνδυασμό με τις προηγούμενες απαντήσεις καταλήξαμε σε ορισμένα ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ που θα βοηθήσουν στην περαιτέρω οργάνωση της δουλειάς.

Συντάξαμε Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη χρήση και ερμηνεία κανόνων Θεματικής Ευρετηρίασης σε επιμέρους ζητήματα, όπου εμφανίζονται συχνά λάθη.

Κάτι που πιστεύω ότι λάβατε όλοι. Αυτό το αρχικό και πειραματικό εγχείρημα μπορεί να ενόχλησε κάποιους, κάποιους άλλους να τους βοήθησε και κάποιους να τους άφησε αδιάφορους. Εμείς απλά σε πρώτη φάση θέλαμε να καταγράψουμε αντιδράσεις αλλά κύρια να δούμε τα αντανακλαστικά των συναδέλφων. Φάνηκε τελικά, όπως και από την παρούσα συνάντηση, ότι όλοι είμαστε έτοιμοι για δουλειά.

Διαπιστώσεις

Με την ευκαιρία της δημιουργίας του Συλλογικού Καταλόγου ήρθαν στην επιφάνεια προβλήματα σε συγκεκριμένα βιβλιοθηκονομικά ζητήματα, τα οποία απασχολούν την βιβλιοθηκονομική μας κοινότητα εδώ και πάρα πολλά χρόνια. Σε σχέση με τις δραστηριότητες των Διαρκών Επιτροπών Καταλογογράφησης τα θέματα αυτά συνοψίζονται στις εξής κατηγορίες :

1. Δεν έχουμε καταφέρει να δημιουργήσουμε Εθνικά Αρχεία Καθιερώσεων (Θεματικών Όρων, Ονομάτων). Ιδιαίτερα για τα θέματα, τα οποία θεωρούνται το βασικό σημείο πρόσβασης για αναζήτηση τεκμηρίων όταν οι χρήστες δεν γνωρίζουν άλλα σημεία πρόσβασης όπως π.χ. συγγραφέα, τίτλο κτλ.
2. Δεν έχουμε καταφέρει να υλοποιήσουμε ένα ενιαίο Εθνικό Βιβλιογραφικό Αρχείο ώστε να αποτελέσει την κύρια πηγή άντλησης εγγραφών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.
3. Έχουμε αναπτύξει διαφορετικές πολιτικές καταλογογράφησης ή καθόλου πολιτικές κάτι που δημιουργεί έντονη ανομοιογένεια εγγραφών και δυσκολίες στην ενιαία διαχείρισή τους.
4. Από τη μη ύπαρξη του α) Εθνικού Αρχείου Καθιερωμένων Όρων, β) κοινής δεξαμενής άντλησης εγγραφών (copy cataloging) και γ) κοινής πολιτικής καταλογογράφησης προκύπτει:
  - Υπερβολικό κόστος καταλογογράφησης, αφού η κάθε βιβλιοθήκη επαναλαμβάνει την ίδια εργασία για τα ίδια τεκμήρια,
  - Χαμηλής ποιότητας βιβλιογραφικές εγγραφές με αποδεδειγμένο πια το γεγονός της διαφορετικότητας των αποτελεσμάτων.
  - Χαμηλό ποσοστό επιτυχίας στην ανάκτηση της επιθυμητής πληροφορίας από τον τελικό χρήστη.

(με βάση τα παραπάνω, διαφαίνεται ξεκάθαρα η...)

Αναγκαιότητα να συνεχιστούν οι δράσεις του Συλλογικού Καταλόγου

Η λειτουργία των Διαρκών Επιτροπών Καταλογογράφησης αποσκοπεί καταρχήν στη διασφάλιση της ποιότητας των εγγραφών και της ομοιογένειας του Συλλογικού Καταλόγου των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΚΕΑΒ). Αποσκοπεί επίσης όμως, στη σταδιακή σύγκλιση των πολιτικών που ακολουθούνται στην ανάπτυξη των τοπικών καταλόγων των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Με τον τρόπο αυτό, η λειτουργία των Διαρκών Επιτροπών Καταλογογράφησης πιστεύεται ότι θα μπορέσει να συμβάλει στην κάλυψη του κενού που έχει δημιουργηθεί από τη μέχρι τώρα έλλειψη ενιαίας πολιτικής αντιμετώπισης των προβλημάτων καταλογογράφησης, να σταματήσει η συνέχιση και διαιώνιση της διαφορετικότητας και να λυθούν μια για πάντα όλα τα παραπάνω προβλήματα.

Ειδικότερα, οι Διαρκείς Επιτροπές Καταλογογράφησης,, μέσα από τις δραστηριότητες τους υποστηρίζουν την αναγκαιότητα **η όλη προσπάθεια να συνεχιστεί και να ενταθεί μέσα από θεσμικές και διαρκείς δράσεις**. Το πνεύμα της συνεργατικότητας το οποίο διαπνέει τις δραστηριότητες της Οριζόντιας Δράσης θα πρέπει να επεκταθεί και να εφαρμοστεί και στον τομέα της Θεματικής και Περιγραφικής Καταλογογράφησης.

Ο Συλλογικός Κατάλογος αποτελεί το εργαλείο, ή το μέσο, για την επίτευξη των παραπάνω σκοπών και οι επιτροπές ένα αρχικό σχήμα για την διαμόρφωση του μοντέλου συνεργασίας.

Προτάσεις

Με αφορμή τις παραπάνω σκέψεις οι Διαρκείς Επιτροπές πρότειναν προς τη Διοικούσα Επιτροπή τις παρακάτω δράσεις:

- Συνέχιση της λειτουργίας των Διαρκών Επιτροπών του Συλλογικού Καταλόγου και περαιτέρω στήριξη του ρόλου τους.
- Δημιουργία θεσμικού δικτύου συνεργασίας μεταξύ των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών σε θέματα καταλογογράφησης με σκοπό τη συμβολή και ενεργή συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών στο συνολικό παραγόμενο αποτέλεσμα, κατά τα πρότυπα του αμερικάνικου PCC (Program for Cooperative Cataloging)

- Δημιουργία του Εθνικού Αρχείου Καθιερωμένων Όρων κατά τα πρότυπα των Authorities της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου
- Συνεργασία και συντονισμό όλων των εμπλεκόμενων φορέων (Εθνική Βιβλιοθήκη, Συλλογικός Κατάλογος Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Λαϊκές βιβλιοθήκες κ.α.) ώστε να επιτευχθεί σύγκλιση καταλογογραφικών πρακτικών και γιατί όχι μίας ενιαίας βιβλιογραφική βάση
- Ενημέρωση και επιμόρφωση των μελών του δικτύου
- Κεντρική διάθεση, από την ιστοσελίδα του Συλλογικού Καταλόγου, ηλεκτρονικών υποστηρικτικών εργαλείων για βιβλιοθηκονόμους. Παράδειγμα: LC Classification Web, Web Dewey, Cataloger's Desktop, Bookwhere, OCLC connexion κ.λπ.
- Παροχή Ελληνικών Βιβλιογραφικών Εγγραφών σε Οργανισμούς του Εξωτερικού (π.χ. στην OCLC, στην BNP κτλ.) και εταιρίες όπως το Google